

УДК 378:338.48

UDC 378:338.48

DOI: [10.31475/ped.dys.2019.27.05](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2019.27.05)

ІРИНА ЗІНЬКОВА,

провідний фахівець

(Україна, Івано-Франківськ, Навчально-науковий центр «Педагогіка і психологія вищої школи» Інституту вищої освіти НАПН України,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,

вул. Степана Бандери, 1)

IRYNA ZINKOVA,

Leading Specialist

(Ukraine, Ivano-Frankivsk, Educational and Scientific Center «Pedagogy and Psychology of Higher School» of Institute of Higher Education of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Stepan Bandera str., 1)

ORCID: [0000-0002-9916-7630](https://orcid.org/0000-0002-9916-7630)

**Формування професійно значущих особистісних якостей
майбутніх фахівців сфери послуг і туризму засобами самоменеджменту**

**Formation of Professionally Significant Personal Qualities
of Future Specialists in the Sphere of Services and Tourism by Means of Self-Management**

У статті представлено наукове обґрунтування особливостей формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців сфери послуг і туризму. На підставі теоретико-методичних досліджень проведено аналіз результатів наукових розвідок, наведено розуміння ключових категорій. До професійно значущих якостей віднесено комунікативність, інноваційність, креативність, клієнтоорієнтованість, ініціативність, готовність до ризику, організаційні здібності.

У статті висвітлено особливості ознайомлення майбутніх фахівців сфери послуг і туризму з умовами і чинниками підвищення ефективності управління собою відповідно до встановлених функцій самоменеджменту, як-от: правильність визначення особистих цілей, планування діяльності, технології організації діяльності, самоконтроль і формулювання висновків, ефективне використання часу, здатність до управління стресами тощо. Здобувачі освіти були ознайомлені з теоретичними основами й засвоїли практичні навички самоменеджменту.

Ключові слова: професійно значущі якості, сфера послуг і туризму, самоменеджмент.

In the article the scientific substantiation of peculiarities of formation of professionally significant qualities of the future specialists in the sphere of services and tourism has been covered. On the basis of theoretical and methodological studies the results of scientific researchers, the understanding of the key categories, such as «professionally important qualities» and so on have been analyzed. Such qualities include communicativeness, innovation, creativity, client orientation, initiative, risk-taking, organizational skills.

The formation of professionally significant qualities has been accomplished in the educational process during the forming experiment on the problem of forming the entrepreneurial culture of students studying in the specialties 242 – «Tourism» and 241 – «Hotel and Restaurant Business». The tasks have been solved by introducing a special course «Entrepreneurial Culture of Specialist Services and Tourism: Theory and Practice», using self-management tools and supplementing the content of the program of different types of practices.

The article highlights the peculiarities of familiarizing students with the conditions and factors of improving self-management in accordance with the established functions of self-management, such as: correct definition of personal goals, planning activities, technology organization activities, self-control and formulation of conclusions, effective use of time, ability to manage stress, etc. Forms, methods and techniques of students' self-management skills during higher education have been presented, namely: group work, brainstorming, project technology, introspection. In this way, students were introduced to the theoretical basics and learned practical self-management skills.

Key words: professionally significant qualities, services and tourism, self-management.

Вступ / Introduction. Стрімкі темпи розвитку суспільства зумовлюють оновлення вимог до професійної підготовки фахівців для різних галузей господарства і тих якостей, якими вони мають

володіти. Успіх професійного становлення особистості в сучасному світі забезпечують такі її риси як активність, креативність, стресостійкість, критичне мислення, здатність до самоосвіти упродовж життя. У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» з цього приводу зазначено, що одна з цілей програми зорієнтована на особистісний розвиток людини відповідно до її індивідуальних здібностей та потреб на основі навчання упродовж життя. Провідними засадами оновлення цілей і змісту освіти, як зазначено у документі, є компетентнісний та особистісно орієнтований підхід, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку (Національна стратегія розвитку освіти в Україні..., 2013).

Відповідно і стратегія професійної підготовки має орієнтуватися на формування конкурентоспроможного фахівця, здатного до постійного саморозвитку, професійної й особистісної самореалізації в сучасних умовах. При цьому необхідно спиратися на специфічні особливості майбутньої професійної діяльності.

Сфера послуг і туризму в сучасному суспільстві активно розвивається, оновлюється, модернізується, оскільки зростають потреби споживачів і збільшується конкуренція в цьому сегменті економіки. Відповідно професійна підготовка фахівців сфери послуг і туризму потребує нових підходів та удосконалення.

Результати аналізу наукових джерел засвідчили, що проблема інноваційних підходів до системи професійної підготовки загалом знайшла відображення в працях Т.Андрущенка, І.Зязюна, В.Кременя, О.Падалка та ін. Низка дослідників розробляє методологічні засади й основоположні принципи професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної індустрії та сфери обслуговування (А.Віндюк, Л.Кнодель, Т.Сокол, М.Ткаченка, В.Федорченка, Н.Фоменко, І.Шпичко, Г.Щуки та інших), психологічні, педагогічні та методичні аспекти формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців у контексті їх професійної компетентності досліджують І.Зорін, А.Казьмерчук, Л.Карамушка, М.Лобура, Г.Лоїк, Ю.Лозовюк, О.Приймук та ін.

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених порушеній проблемі, потребують уточнення шляхи формування професійно важливих якостей майбутніх фахівців сфери послуг і туризму, конкретизація відповідних форм і методів навчання, використання актуальних інноваційних підходів до вирішення проблеми. Доцільним вважаємо впровадження спеціального курсу «Підприємницька культура у сфері послуг і туризму: теорія і практика», а також використання в процесі професійної підготовки студентів галузі «Сфера обслуговування» засобів самоменеджменту, які зорієнтовані на особистісне становлення майбутнього професіонала.

Мета та завдання / Aim and Tasks. Метою статті є виокремлення ефективних шляхів формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців сфери послуг і туризму в освітньому процесі ЗВО засобами самоменеджменту. Основні завдання: виокремити професійно значущі якості фахівців сфери послуг і туризму, схарактеризувати найбільш ефективні шляхи формування таких якостей в процесі професійної підготовки фахівців означеної галузі засобами самоменеджменту.

Методи / Methods. Для досягнення мети дослідження й вирішення поставлених завдань було використано низку методів наукового пошуку, а саме: аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, систематизація результатів опитування респондентів щодо переліку професійно значущих якостей фахівців у контексті їх підприємницької культури, моделювання методики формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців сфери послуг і туризму в освітньому процесі ЗВО з використанням засобів самоменеджменту.

Результати / Results. У сучасній науковій літературі використовуються поняття «професійно значущі якості», «професійно важливі якості», «професійні якості» та інші синонімічні категорії. Розглянемо деякі підходи учених до вирішення порушеної проблеми. Дослідження сутності професійно значущих якостей здійснюють Є.Єрмолаєва, Є.Клімов, М.Лобур, А.Маркова, О.Приймук, В.Шадріков та інші науковці. М.Лобур використовує поняття «професійно значущі якості» і розуміє їх як «особисті якості суб'єкта, які необхідні для успішного оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками, вони визначають успішність навчання у встановлені терміни і ефективність професійної діяльності» (Лобур М., 2006).

У дисертаційній роботі О.Приймук використовує категорію «професійно важливі якості» й досліджує психологічні засади формування таких якостей в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців ресторанної справи. Авторка обґрунтовує інтегральний підхід до вирішення проблеми і спирається на структурні компоненти особистості, а саме: комунікативний, мотиваційний, професійного спрямування, емоційно-вольовий та індивідуально-психологічний компонент (Приймук О., 2017). А успіх професійного становлення, на думку дослідниці залежить від низки характеристик, як-от:

– професійна мотивація – активність особистості, спрямована на задоволення як біологічних потреб, так і потреб приналежності до професійної спільноти, міжособистісного спілкування,

самореалізації;

– загальна і професійна підготовленість – сукупність компетентностей, необхідних для вирішення професійних завдань;

– рівень функціональної готовності організму до професійної діяльності, відповідний розвиток аналізаторів, фізичних якостей тощо;

– стан індивідуально-психологічних функцій людини (психомоторика, темпераментальні, характерологічні й емоційно-вольові характеристики особистості) (Приймук О., 2017).

Отже, професійна діяльність в будь-якій галузі ґрунтується на сукупності відповідних якостей, які обумовлюються специфікою цієї діяльності й формуються на різних етапах становлення професіонала. Базові якості особистості, необхідні для виконання професійних функцій, охоплюють різні сторони відповідної професії (технологічні, психологічні, соціальні, економічні, технічні тощо) й представлені у професіограмі.

Зміст професійної підготовки в закладі вищої освіти також має базуватися на вимогах професіограми з урахуванням перспектив розвитку галузі. У контексті порушеної проблеми, це професіограми фахівців сфери послуг і туризму, а саме адміністратори, менеджери, фахівці з гостинності, туризмознавці, екскурсоводи, організатори подорожей та інші. Оскільки діяльність фахівців перелічених професій зосереджена в туристичній індустрії, готельно-ресторанному господарстві, то і професійно значущі якості, які необхідно сформувати у майбутніх фахівців сфери обслуговування в багатьох аспектах будуть співзвучними. Розглянемо наукові підходи до порушеної проблеми.

О.Приймук зазначає, що сучасна підготовка фахівців готельно-ресторанної справи акцентує увагу на «якості освіти, формуванні професійних компетентностей, здатності розуміти інших людей, уміння співпрацювати, взаємодіяти, комунікувати, керувати персоналом і створювати атмосферу довіри, вміння формулювати цілі й добирати методи їх досягнення, а також своєчасно реагувати на запити ринку» (Приймук О., 2017). Модель фахівця туризму та готельної справи розробив В.Зінченко і класифікує її складові на дві групи особистісних якостей, а саме: узагальнені, які є важливими для випускників будь-яких навчальних закладів та спеціальні – властиві спеціалісту конкретної професії та відповідного освітнього рівня (Зінченко В., 2017). Особистісну компетентність учений розглядає як сукупність аксіологічної, персональної, інформаційної, екологічної та валеологічної складових, а професійна (у сфері послуг і туризму) містить соціальну, комунікативну, організаційну, пошуково-реконструктивну, анімаційну, аутокомпетентність. До професійно важливих якостей В.Зінченко відносить «пам'ять, творче мислення, організованість, зібраність, акуратність, пунктуальність, емоційну стійкість, допитливість, спостережливість, уважність, відкритість, контактність. Загальні психофізіологічні властивості представлені рефлексивністю, гнучкістю, абстрагуванням, а спеціальні – вербалізація, емоційна стабільність» (Зінченко В., 2017).

На зміст професійно значущих якостей фахівців різних галузей впливає також суспільний прогрес, соціально-економічна ситуація в країні, оновлення запитів роботодавців і потреб споживачів тощо. Задля визначення найбільш затребуваних якостей працівників було проведено опитування менеджерів та працівників туристичних агенцій, керівників і адміністраторів готелів і ресторанів приватної форми власності, проаналізовано посадові інструкції працівників. Респонденти ранжували перелік особистісних якостей у порядку від найбільш професійно значущих до найменш важливих у змісті підприємницької культури фахівця. Перелік якостей укладали з опертям на результати наукових психолого-педагогічних розвідок та аналізу посадових інструкцій фахівців сфери послуг і туризму. До таких якостей було віднесено: рішучість, ініціативність, організаторські здібності, креативність, відкритість, уважність, комунікативність, клієнтоорієнтованість, енергійність, емпатія, самокритичність, готовність до ризику, гнучкість, стресостійкість, оптимізм. Також респонденти могли запропонувати ті якості, які вважають важливими, але в даному переліку не представлені. Загалом до опитування було залучено 86 осіб (керівників і працівників закладів готельно-ресторанного бізнесу та туристичної галузі міст Івано-Франківськ, Чернівці, Львів). Аналіз одержаних результатів засвідчив, що найбільш затребуваними є фахівці з такими якостями як комунікативність (38,9 %), клієнтоорієнтованість (25,1 %), ініціативність (12,3 %) і т.д. Серед якостей, яких не було представлено в переліку найбільш поширеними були відповідальність (2,3 %), незалежність (1,1 %), прагматичність (0,8 %). Таким чином вдалося з'ясувати, що виокремлені дослідниками якості частково збігаються з найбільш значущими для сучасних роботодавців.

Узагальнення й систематизація результатів наведених розвідок, дотичних до проблеми наукових праць та результати опитування керівників та працівників підприємств сфери послуг і туризму приватної форми власності з різним трудовим стажем засвідчив, що найбільш затребуваними особистісними якостями для успішної діяльності фахівця у сучасній сфері послуг і

туризму є інноваційність, комунікативність, креативність, клієнтоорієнтованість, ініціативність, готовність до ризику, організаційні здібності тощо. Перелічені якості розглядаємо у контексті формування підприємницької культури фахівців означеної галузі.

Як відомо, професійно важливі якості формуються упродовж різних етапів професійного становлення особистості, як-от: вибору професії, професійної підготовки, професійної адаптації, професіоналізації. Значний потенціал для цілеспрямованого формування таких якостей має процес професійної підготовки, який базується на відповідних стандартах, нормативно-правовій базі, враховує сучасні реалії розвитку відповідної галузі. Перелічені якості формували у студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», які навчаються за спеціальностями 242 – «Туризм» і 241 – «Готельно-ресторанна справа».

У процесі розв'язання порушеної проблеми було сформульовано такі завдання:

- поглиблення знань студентів про специфіку підприємницької діяльності у туристичній галузі та готельно-ресторанному господарстві;
- ознайомлення із соціокультурним, організаційним і особистісно-діяльнісним вимірами підприємницької культури;
- формування у майбутніх фахівців відповідних компетентностей, умінь і навичок в процесі аудиторної, позааудиторної діяльності та під час проходження різних видів практик.

Вирішення поставлених завдань здійснювали шляхом використання контекстного підходу під час вивчення дисциплін циклів загальної та професійної підготовки, впровадження спеціального курсу «Підприємницька культура фахівця сфери послуг і туризму: теорія і практика», використання засобів самоменеджменту та доповнення змісту програми різного виду практик. Розглянемо особливості використання засобів самоменеджменту у процесі формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців сфери послуг і туризму, оскільки завдяки самоменеджменту особистість має змогу проаналізувати власні якості, схильності, можливості, бажання, узгодити їх з потребами, оптимально зорганізувати професійну діяльність і продовжувати самовдосконалення. З категоріями самоменеджменту студенти ознайолювалися під час вивчення авторського спецкурсу, оскільки в межах професійного модуля було передбачено опрацювання теми «Самоменеджмент фахівців сфери послуг і туризму».

Як відомо, поняття «самоменеджмент» уперше використав Л.Зайверт і трактував його з акцентом на економію часу. Учений вважав, що сутність цієї категорії полягає в послідовному і цілеспрямованому використанні надійних методів свідомого використання людиною часу для оптимальної організації щоденної діяльності. Однак, у сучасних наукових розвідках розуміння поняття самоменеджменту значно ширше, оскільки передбачає як оптимальне використання часу, так і постановку професійних та особистісних цілей, організацію професійної діяльності та успішної співпраці з колегами.

О.Крикун визначає самоменеджмент як науку про самоуправління і самоорганізацію особистості, управління його ресурсами, тобто уміння розвивати, зберігати, раціонально використовувати свій час і при цьому бути успішною людиною (Крикун О., 2014).

Під час вивчення спеціального курсу ознайомили студентів з теоретичними засадами самоменеджменту (сутність, підходи до розуміння, напрями, функціональне призначення тощо) та можливостями їх практичного застосування. Дослідники виокремлюють декілька напрямів такого саморозвитку, а саме: особистісне зростання, інтелектуальний розвиток, професійне становлення, підтримка фізичного стану (Крикун О., 2014).

Стан розвитку професійно значущих якостей студентів визначали до допомогою опитування, психологічних тестувань, психолого-педагогічного спостереження й ознайомлення студентів з одержаними результатами. Удосконалення наведених якостей здійснювали з урахуванням індивідуальних особливостей, потреб, бажань, мотивів. А під час занять, проходження виробничої практики тощо було визначено, наскільки ці якості сприяють досягненню успіху чи, навпаки, заважають професійній та особистісній самореалізації. Студентів ознайолювали з умовами і чинниками підвищення ефективності управління собою відповідно до встановлених функцій самоменеджменту, як-от: правильність визначення особистих цілей, планування діяльності, технології організації діяльності, самоконтроль і формулювання висновків, ефективне використання часу, здатність до управління стресами тощо.

Для формування умінь правильно визначати особисті цілі майбутніх фахівців сфери послуг і туризму стимулювали до чіткого усвідомлення поняття «успіх», а також ознайомили з технікою SMART (ціль повинна бути конкретною, вимірюваною, в межах досяжності, прагматичною, визначеною в часі).

Для ефективного планування діяльності пропонували дотримуватися певних правил, а саме: реалістичність обсягів роботи, визначення резерву часу, дотримуватися регулярності й системності в процесі планування, фокусування на результатах, а не на діях. Відповідно до ідей

М.Орликовського технологія планування має містити низку етапів, як-от: 1) перелік видів діяльності, які потрібно виконати у планованому періоді; 2) визначення витрат часу на виконання окремих операцій; 3) визначення резерву часу; 4) формування фонду робочого часу планованого періоду; 5) контроль – якщо часу не вистачає, переглянути перелік окремих видів діяльності; 6) складання плану; 7) внесення змін під час реалізації (Орликовський М., 2012).

Однією з основних функцій самоменеджменту вважають організацію діяльності. Засвоєння студентами технік організації діяльності відбувалося з використанням інтерактивних методів і, зокрема, «мозкового штурму». Робота проводилася в групах, кожна з яких розглядала окрему техніку, представляючи її сильні і слабкі сторони, аргументуючи думку прикладами, окреслюючи перспективи використання в туристичній індустрії або готельно-ресторанному бізнесі. Таким чином були розглянуті принципи Парето, АВС-аналіз, принцип Ейзенхауера та інші методики. Психологічні вимоги до самоконтролю, процедури його здійснення та можливі перешкоди студенти самостійно формували в процесі групової роботи й представляли для загального обговорення.

Самостійна робота студентів передбачала аналіз сучасної популярної літератури з питань самоменеджменту, тайм-менеджменту, саморозвитку, самомотивації. Така література набуває все більшої популярності, написана доступною мовою, актуальна для людей різного віку і дуже часто мотивує особистість до самовдосконалення. Завдання студентів полягало в створенні картотеки з питань самоменеджменту й представлення однієї з книг у вигляді есе, буктрейлера чи презентації, виконаної за допомогою програми PowerPoint.

Підсумком вивчення теми студентам було запропоновано проаналізувати власний стан розвитку професійно значущих якостей (ініціативність, клієнтоорієнтованість, ініціативність, комунікативність, організаторські здібності тощо) і розробити план саморозвитку з використанням вивчених технік та методів.

Таким чином студентів було ознайомлено з методиками, техніками, стратегіями самоменеджменту, які доцільно використовувати для постановки особистісних і професійних цілей, планування, організації і контролю діяльності, як навчальної, так і в майбутньому професійної.

Обговорення / Discussion. Питання використання можливостей самоменеджменту в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей представлено в роботах О.Крикуна, М.Лукашевич, М.Матішак, М.Орликовського, Г.Осовської, Л.Пермінової, Х.Плеца, Б.Ренькаса, Г.Ткачук, О.Цимбал, О.Штепи та інших дослідників. Більшість дослідників наголошують на актуальності проблеми формування навичок самоменеджменту в студентів й пропонують власні підходи до її вирішення.

О.Цимбал аналізує провідні моделі компетенцій світових стандартів (SHL, S. Whiddett & S. Hooleyforde, Society for Human Resource Management) і вважає, що майбутній менеджер освіти повинен володіти теоретичними знаннями і практичними навичками з планування та організації власної роботи. Погоджуємося з авторкою у тому, що ознайомлення з теорією самоменеджменту під час магістерської підготовки додає майбутнім менеджерам управлінських знань, умінь і відповідних навичок, а також допомагає оптимально формувати цілі свого індивідуального розвитку. Водночас О.Цимбал пропонує ввести навчальну дисципліну «Самоменеджмент» до складу комплексу нормативних дисциплін в освітньо-професійну програму підготовки магістрів різних спеціальностей (Цимбал О., 2016). За результатами наукових розвідок М.Матішак (Матішак М., 2016), навички самоменеджменту студентів доцільно формувати також на етапі бакалаврської підготовки, оскільки постановка цілей, планування, організація діяльності, контроль є актуальними і в освітній діяльності студентів, і під час їх майбутньої професійної самореалізації. Л.Пермінова виокремлює психолого-педагогічні умови, які сприяють ефективності проектної діяльності студентів й передбачають розвиток навичок самоменеджменту, як-от: усвідомлення студентами цілей, характеру і результатів діяльності; обговорення способів роботи, рольового розподілу, правил роботи в групі; право коректувати діяльність в процесі роботи тощо (Пермінова Л., 2017).

Беручи до уваги результати вище наведених досліджень та практичне значення проблеми нами запропоновано власний підхід до ознайомлення студентів галузі 24 «Сфера обслуговування» із засобами самоменеджменту інтегруючи практичний і діяльнісний аспект, використовуючи інтерактивні методи навчання та групову форму організації пізнавальної діяльності на рівні бакалаврської підготовки.

Ефективність використання засобів самоменеджменту в процесі формування професійно значущих якостей зумовлена тим, що студенти вчаться виявляти власні особистісні якості, можливості, бажання, прагнення, максимально використовувати ресурси, свідомо управляти часом, емоціями, долати перешкоди та зовнішні обставини.

У виконаному дослідженні наведено послідовність формування професійно значущих якостей у відповідності з функціями самоменеджменту, які є одними з ключових понять порушеної

проблеми. Позитивним аспектом вважаємо ознайомлення студентів з методиками та технологіями самоменеджменту, спрямованими на оптимізацію постановки особистісних і професійних цілей, планування, організацію і контроль діяльності. Перелічені методики і технології самоменеджменту студенти можуть застосовувати під час навчальної та самоосвітньої діяльності, а в майбутньому як для особистісного розвитку, так і для оптимізації професійної діяльності й самореалізації загалом.

Висновки / Conclusions. Отже, використання засобів самоменеджменту в закладі вищої освіти забезпечує успішне формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців сфери послуг і туризму. Водночас, сформованість навичок самоменеджменту впливає на загальну ефективність особистості, оскільки забезпечує усвідомлене формулювання цілей, оптимальний розподіл часу, особистісних ресурсів, здатність подолання стресових ситуацій, емоційну саморегуляцію.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у виокремленні найбільш ефективних шляхів ознайомлення здобувачів вищої освіти за напрямом 24 «Сфера обслуговування» з особливостями самомаркетингу, а також опанування ними стратегії і тактики побудови ділової кар'єри, що сприяє посиленню конкурентоздатності в умовах ринкової економіки.

Список використаних джерел і літератури:

Гаврилюк А. М., & Плецан, Х. В. (2016). Тайм-менеджмент як складова успішної комунікативної взаємодії в індустрії туризму України. *Ефективна економіка*, 1. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_1_9 [in Ukrainian].

Зінченко, В. А. (2017). *Особливості підготовки кадрів туризму і готельної справи в умовах євроінтеграції України та підвищення конкурентності туристичної галузі*. Взято з http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2017/v3/NV-2017-v3_24.pdf [in Ukrainian].

Крикун, О. А. (2014). *Самоменеджмент*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна [in Russian].

Лобур, М. С. (2006). *Формування професійно значущих якостей майбутніх молодших фахівців сфери харчування*. (Дис. канд. пед. наук). Київ [in Ukrainian].

Матішак, М. (2016). Формування навичок самоменеджменту майбутніх вихователів ДНЗ. *Освітній простір України*, 14, 88–92 [in Ukrainian].

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013). Взято з <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].

Орликовський, М. О., Осовська, Г. В., & Ткачук, В. І. (2012). *Самоменеджмент. Практикум: терміни, тести, практичні завдання та ситуації*. Київ: Кондор [in Ukrainian].

Пермінова, Л. А. (2017). *Засоби формування навичок самоменеджменту майбутнього педагога*. Взято з http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_65/83.pdf [in Ukrainian].

Приймук, О. О. (2017). *Психологічні умови формування професійних якостей здобувачів вищої освіти* (Дис. канд. психол. наук). Київський національний торговельно-економічний університет. Київ [in Ukrainian].

Цимбал, О. Ю. (2016). *Самоменеджмент в структурі професійної підготовки майбутнього керівника навчального закладу*. Взято з <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/6/119.pdf> [in Ukrainian].

References:

Havryliuk, A. M., & Pletsan, Kh. V. (2016). Taim-menedzhment yak skladova uspishnoi komunikativnoi vzaïemodii v industriï turyzmu Ukrainy [Time-Management as Part of Successful Communicative Interaction the Tourism Industry in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Effective Economic*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_1_9 [in Ukrainian].

Zinchenko, V. A. (2017). *Osoblyvosti pidhotovky kadriv turyzmu i hotelnoi spravy v umovakh yevrointehratsii Ukrainy ta pidvyshchennia konkurentnosti turystychnoi haluzi [Features of Training Employees of Tourism and Hotel Business in Ukraine under the Conditions of Eurointegration and Increasing Competitiveness of the Tourism Sector]*. Retrieved from http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2017/v3/NV-2017-v3_24.pdf [in Ukrainian].

Krykun, O. A. (2014). *Samomenedzhment [Self-Management]*. Kharkov: KhNU imeni V. N. Karazina [in Russian].

Lobur, M. S. (2006). *Formuvannia profesiino znachushchyykh yakosteï maibutnykh molodshykh fakhivtsiv sfery kharchuvannia [The Formation of Professional Qualities of Future Junior Specialists of the Nutrition]*. (Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].

Matishak, M. (2016). *Formuvannia navychok samomenedzhmentu maibutnykh vykhovateliv DNZ [Formation of Skills of Self-Management of Future Kindergarten Educators]*. *Osvitnii prostir Ukrainy – The Educational Space of Ukraine*, 14, 88–92 [in Ukrainian].

Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 r. [National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021]. (2013). Retrieved from <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].

Orlykovskyy, M. O., Osovskaya, H. V., & Tkachuk, V. I. (2012). *Samomenedzhment. Praktykum: terminy, testy, praktychni zavdannia ta sytuatsii. [Self-Management. Workshop: Terms, Tests, Practical Tasks and Situations]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

Perminova, L. A. (2017). *Zasoby formuvannia navychok samomenedzhmentu maibutnoho pedahoha [Self-*

Management Methods of Skills Forming of the Future Pedagogue. Retrieved from http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_65/83.pdf [in Ukrainian].

Приймук, О. О. (2017). *Psykhologichni umovy formuvannia profesiinykh yakostei zdobuvachiv vyshchoi osvity* [Psychological Conditions for the Formation of Professional Qualities of Higher Education Graduates]. (Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].

Tsymbal, O. Yu. (2016). *Samomenedzhment v strukturі profesiinoi pidhotovky maibutnoho kerivnyka navchalnoho zakladu* [Self-Management in the Structure of Professional Training of the Future Manager of Educational Institution]. Retrieved from <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/6/119.pdf> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «30» вересня 2019 р.

Стаття прийнята до друку: «22» жовтня 2019 р.

Зінькова Ірина – провідний фахівець Навчально-наукового центру «Педагогіка і психологія вищої школи» Інституту вищої освіти НАПН України та ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Zinkova Iryna – Leading Specialist of Educational and Scientific Center «Pedagogy and Psychology of Higher School» of Institute of Higher Education of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Цитуйте цю статтю як:

Зінькова, І. (2019). Формування професійно значущих особистісних якостей майбутніх фахівців сфери послуг і туризму засобами самоменеджменту. *Педагогічний дискурс*, 27, 43–49. [doi: 10.31475/ped.dys.2019.27.05](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2019.27.05).

Cite this article as:

Zinkova, I. (2019). Formation of Professionally Significant Personal Qualities of Future Specialists in the Sphere of Services and Tourism by Means of Self-Management. *Pedagogical Discourse*, 27, 43–49. [doi: 10.31475/ped.dys.2019.27.05](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2019.27.05).